

STAD MECHELEN
Gemeenteraad – Uittreksel uit de notulen
Vergadering van 26 september 2017 - Openbare zitting

Aanwezig: Rita Van den Bossche, voorzitter
Bart Somers, burgemeester
Marc Hendrickx, Walter Schroons, Greet Geypen, Marina De Bie,
Katleen Den Roover, Björn Siffer, Christiaan Backx, Stefaan Deleus,
Koen Anciaux, schepenen
Frank Creyelman, Bart De Nijn, Ali Salmi, Magda Van Loon, Catherine
François, Hans Keldermans, Caroline Gennez, Karel Geys, Hamid Riffi,
Fabienne Blavier, Alexander Vandersmissen, Tine Van den Brande,
Tom Kestens, Melikan Kucam, Martine De Raedemaeker, Johan De
Vleeshouwer, Patrick Princen, Toon Diependaele, Klaartje Heiremans,
Zineb El Boussaadani, Jan Verbergt, Kerstin Hopf, Wesley Doms,
Patricia Verbeeck, Freya Perdaens, Anne Delvoye, Bert Delanoëije,
gemeenteraadsleden
Erik Laga, stadssecretaris

15. MUSEA. Aanvaarding van de onderhandse schenking bij handgift door het "APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant" van het Ducci-ensemble, tot opname in de stedelijke verzameling.

De beslissing wordt genomen met eenparigheid van stemmen.

Motivering

Voorgeschiedenis

- Op 30 augustus 2006 (30 FN 01) verwijst het college het voorstel van de dienst Musea om een commissie in het leven te roepen die zal adviserén bij de aankoop en schenking van nieuwe kunstwerken door naar de gemeenteraad.
- Op 14 september 2006 (agendapunt 55) neemt de gemeenteraad het voorstel van de dienst Musea aan om een commissie in het leven te roepen die zal adviseren bij de aankoop en schenking van nieuwe kunstwerken.
- College van 5 mei 2017 (punt 48): stand van zaken en de verdere planning voor de realisatie van het Museum Hof van Busleyden. Het College vraagt met aandrang dat de integrale opening van het "Bourgondisch Stadspaleis" – Hof van Busleyden en de tentoonstelling "Roep om Rechtvaardigheid" plaatsvindt op 23 maart 2018.
- 15 september 2017 – punt 52: het college verwijst de aanvaarding van de schenking door het "APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant" van het Ducci-ensemble, onder voorbehoud van definitieve goedkeuring door de deputatie van de Provincieraad van Antwerpen op 28 september 2017, door naar de eerstvolgende Gemeenteraad.

Feiten en context

- Het "APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant" te Antwerpen, vertegenwoordigd door de raad van bestuur, voor wie optreedt de heer Luk Lemmens, voorzitter, is bereid om een schenking via handgift te doen aan de stad Mechelen van een 16de eeuws ensemble (plafondelementen, schouw en trap). Deze schenking is voor het Museum Hof van Busleyden van groot belang omdat een deel ervan wordt opgenomen in de permanente opstelling in het museum vanaf 23 maart 2018. Een historische schets van de ontmanteling, in 1952, van de Ducci-relicten uit het voormalig stadspaleis van Gaspare Ducci door Stefaan Grietens is toegevoegd in bijlage.
- Op 29 juni 2017 keurt de deputatie van de Provincie de aanvraag goed van de stad Mechelen voor een kosteloze overname van het ensemble DUCCI, en dit via een definitieve overdracht. Hierbij wordt uitgegaan van een maximale integratie van het geheel in het museum Hof Van Busleyden via een gefaseerde aanpak.

Juridische grond

- Artikel 43 §2 van het gemeentedecreet: volgende bevoegdheden kunnen niet aan het college van burgemeester en schepenen worden toevertrouwd:

...

13° het definitief aanvaarden van schenkingen en het aanvaarden van legaten.

- Aangezien het gaat om een onderhandse schenking bij handgift zijn er geen registratiekosten verschuldigd.

Argumentatie

Het ensemble bestaat uit volgende elementen:

- Schouwboezem met muurbeschildering 'Marteling van de Heilige Laurentius'
- Acht panelen van zoldering met bandornamenten en zeven medaillons van het Hotel Ducci
- Medaillon keizer Karel
- Schouwlijst met tekens van de dierenriem van het Hotel Ducci
- Twee schouwstijlen met laat-gotisch lijstwerk in witte zandsteen van het Hotel Ducci
- Onderdelen cassettezoldering Hotel Ducci
- Gedemonteerde trap van het Hotel Ducci

In fase 1 worden vier cassettes met tondi geïntegreerd, de overige maken deel uit van de museale evolutie en een aangepaste museumopstelling. De schouwmantel wordt geïntegreerd in zaal 2.4; de trap wordt in de collectie opgenomen. De overdracht wordt op 28 september a.s. voor goedkeuring voorgelegd aan de Provincieraad van Antwerpen. De waarde van het ensemble wordt door de Provincie geschat op EUR 200.000.

Op deze schenking zijn de modaliteiten van toepassing zoals geformuleerd in bijgevoegde Akte, onder voorbehoud van goedkeuring door de Gemeenteraad van 26 september en de definitieve goedkeuring door de deputatie en de Provincieraad van Antwerpen op 28 september. Het parallel lopen van de goedkeuringsprocedures door de Provincieraad en de Gemeenteraad laat toe de ontmanteling van het ensemble in het Sterckshof onmiddellijk na de goedkeuring door de Provincieraad te kunnen aanbesteden zodat er voldoende tijd is voor de installatie ervan in Mechelen.

De waarde van het geheel wordt door de Provincie geschat op 200.000 EUR. De aankoopcommissie van het Museum Hof van Busleyden adviseert positief over deze schenking.

Financiële gevolgen

AGB MAC heeft € 50.000 gereserveerd voor de ontmanteling van het ensemble en het transport ervan naar Mechelen.

Besluit:

Artikel 1

De gemeenteraad besluit tot aanvaarding van de onderhandse schenking bij handgift door het ABP Museum voor Edelsmeedkunst en Diamant te Antwerpen van het "Ducci-ensemble", onder voorbehoud van de definitieve goedkeuring door de bestendige deputatie van de Provincieraad op 28 september 2017.

Artikel 2

De gemeenteraad hecht goedkeuring aan de schenkingsovereenkomst met het ABP Museum voor Edelsmeedkunst en Diamant te Antwerpen.

(bijlage)

Namens de gemeenteraad:

De stadssecretaris
(get.) Erik Laga

De voorzitter
(get.) Rita Van den Bossche

Voor eensluidend uittreksel:
NAMENS DE GEMEENTERAAD:

Bij verordening.

Erik Laga
Stadssecretaris

Mechelen, 27 september 2017

Rita Van den Bossche
voorzitter

ONDERHANDSE SCHENKING BIJ HANDGIFT 'DUCCI - ENSEMBLE'

Tussen

APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant, met ondernemingsnummer 0541.571.289 en maatschappelijke zetel te Gildekamersstraat 9, 2000 Antwerpen, vertegenwoordigd door de raad van bestuur, voor wie optreedt de heer Luk Lemmens, voorzitter, in uitvoering van het besluit van het directiecomité d.d. (...) en het besluit van de raad van bestuur d.d. (...), hierna 'de schenker' genoemd,

En

De stad Mechelen, met ondernemingsnummer 0207.499.430 en maatschappelijke zetel te Grote Markt 21, 2800 Mechelen, vertegenwoordigd door heer Bart Somers, burgemeester en de heer Erik Laga, stadssecretaris, onder voorbehoud van definitieve aanvaarding door de gemeenteraad, hierna genoemd 'de begiftigde' anderzijds,

Wordt overeengekomen als volgt:

Preliminaria

Het Ducci-ensemble (1547-1556) omvat een schouwboezem met muurschildering van de marteling van de Heilige Laurentius, acht zoldercassettes met bandornamenten en zeven tondi, een medaillon van keizer Karel, een schouwlijst met tekens van de dierenriem, twee schouwstijlen met laat-gotisch snijwerk in witte zandsteen, onderdelen van de cassettezoldering (losse planken en tondi), en een gedemonteerde trap, alle afkomstig van het afgebroken hotel Ducci in de Huidvettersstraat in Antwerpen. De stukken werden in 1952 door de provincie verworven en geplaatst ca. 1959 in de Van de Wervezaal van het kasteel Sterckshof in Deurne.

Het Ducci-ensemble behoort tot de oude museumcollectie Sterckshof, en maakt bijgevolg geen onderdeel uit van het als monument beschermde gebouw. Genoemd ensemble past ook niet meer in het nieuwe collectiebeleid van APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant, en wordt via handgift overgedragen worden aan de stad Mechelen.

Artikel 1. Voorwerp van de overeenkomst

1.1. Deze overeenkomst heeft tot doel de modaliteiten en lasten verbonden aan de onderhandse overdracht van het historische Ducci-ensemble (hierna 'het ensemble' genoemd) van schenker aan de begiftigde te regelen.

Dit ensemble bestaat uit volgende elementen:

- Schouwboezem met muurbeschildering 'Marteling van de Heilige Laurentius'
- Acht panelen van zoldering met bandornamenten en zeven medaillons van het Hotel Ducci
- Medaillon keizer Karel
- Schouwlijst met tekens van de dierenriem van het Hotel Ducci
- Twee schouwstijlen met laat-gotisch lijstwerk in witte zandsteen van het Hotel Ducci
- Onderdelen cassettezoldering Hotel Ducci
- Gedemonteerde trap van het Hotel Ducci

1.2. De schenker schenkt door middel van een handgift aan de begiftigde, die aanvaardt, de volle eigendom van het ensemble, in de staat waarin deze zich thans bevinden, zoals beschreven in de bijgevoegde inventaris (Bijlage 1 : toe te voegen aan de schenkingsovereenkomst).

1.3. De overdracht houdt in dat ook de intellectuele eigendomsrechten van het in artikel 1.2. bedoelde ensemble worden afgestaan aan de begiftigde. De overdracht van deze rechten geldt zowel voor intern als extern gebruik en is, voor elke vorm van exploitatie, definitief, wereldwijd en zo breed mogelijk te interpreteren voor zover toegestaan door de toepasselijke wetgeving. Deze overdracht geldt zonder beperking in de tijd.

Artikel 2. Modaliteiten en lasten

2.1. De begiftigde neemt de verplichting op zich om het ensemble als een geheel te behouden, te beschermen en er een culturele bestemming aan te geven. Begiftigde gaat ermee akkoord dat het ensemble onderworpen is aan een beding van onvervreemdbaarheid gedurende uiterlijk 30 jaar. In het licht van het herkomstbeginsel hecht de schenker immers een groot belang aan de cultuurhistorische en publieke waarde van het ensemble voor de provincie Antwerpen. In geval dat het ensemble na deze termijn toch aan een private persoon of onderneming wordt verkocht, gaat de begiftigde ermee akkoord 50% van de verkoopprijs te doen toekomen aan de schenker.

2.3. Begiftigde dient het ensemble maximaal te ontsluiten voor onderzoekers en bezoekers. Dit kan gaan van een (permanente) tentoonstelling en/of een (gedeeltelijk) virtuele ontsluiting. Bij gebruik van het ensemble voor publicatie- of tentoonstellingsinitiatieven zal de begiftigde er op toezien dat de naam van de schenker zal vermeld worden.

2.5. De schenker erkent dat in geval van rechtsopvolging of overdracht van bevoegdheden van de begiftigde, de eigendom van het ensemble mee kan overgaan. De rechtsopvolger van begiftigde is in dat geval gebonden aan de modaliteiten van deze schenking bij handgift.

Artikel 3. Toepasselijk recht en bevoegde rechtbanken

3.1. Het Belgische recht is van toepassing op deze overeenkomst.

3.2. Partijen bevestigen te goeder trouw te hebben gehandeld bij het onderhandelen en opstellen van huidige overeenkomst, en bevestigen hetzelfde principe te willen respecteren bij de uitvoering ervan.

3.3 Indien één van de bepalingen van huidige overeenkomst geheel of gedeeltelijk nietig is of zou worden, zal dit geen invloed hebben op de geldigheid van de andere bepalingen. Partijen zijn in de mate van het mogelijke, volgens hun loyaliteit en overtuiging, ertoe gehouden de ongeldige bepalingen te vervangen door een equivalente bepaling die beantwoordt aan de algemene geest van de overeenkomst.

3.4 Partijen zullen alles in het werk stellen om eventuele geschillen in der minne te regelen. Als er geen oplossing wordt gevonden, zijn enkel de bevoegde rechtbanken van Antwerpen bevoegd om in het geschil uitspraak te doen.

Opgemaakt te Antwerpen op (datum)

In twee exemplaren, waarvan elk der contracterende partijen verklaart één origineel ondertekend exemplaar te hebben ontvangen.

Voor de begiftigde

Bart Somers
Burgemeester

Erik Laga
Stadssecretaris

Voor de schenker

Namens de Raad van Bestuur,
In opdracht,

Luk Lemmens
Voorzitter

BIJLAGE 1: INVENTARIS

Provincie
Antwerpen

Departement Ruimte, Erfgoed en Mobiliteit
9.6 Dienst Erfgoed

Deputatiebesluit

Nr agenda A/8.1/LL	Kenmerk: VARIA-2017-00308	Datum zitting deputatie	Datum zitting provincieraad
Kopie:	Naam: Roeland De Ceulaer	29 juni 2017	

Proces: A Uitlenen en ter beschikking stellen van boeken, publicaties, audiovisueel en ander materiaal

Onderwerp: Trajectbegeleiding voor herbestemming van 1. collectieonderdelen van het APB Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant (DIVA), 2. De historische collectie provincie Antwerpen en 3. Ducci-ensemble DIVA uit kasteel Sterckshof, Deurne. Goedkeuring.

Besluit goedgekeurd in zitting van 29 juni 2017

1. De deputatie neemt kennis van voorgebrachte bijlage 1 (collectie-onderdelen : archaeologica, schilderkunst, ingelijste grafiek, meubilair en houten voorwerpen van DIVA), voorgebrachte bijlage 2 (CVAM-lijst DIVA) en voorgebrachte bijlage 3 (verkoop objecten door FACI in 2015).
2. De deputatie verleent goedkeuring aan het voorstel tot herbestemming van de eigen collectie (voorgebrachte bijlage 4). Gelet op het feit dat sommige objecten zich in de fase van afwikkeling/onderhandeling bevinden met de nieuwe eigenaar of beheerder, gaat de deputatie akkoord om de zaken die toch nog zouden afspringen, via FACI in verkoop te brengen.
3. De deputatie keurt de aanvraag goed van de stad Mechelen (voorgebrachte bijlagen 5 en 6A-B-C) voor een kosteloze overname van het ensemble DUCCI, en dit via een definitieve overdracht, waarbij wordt uitgegaan van een maximale integratie van het geheel in het museum Hof Van Busleyden, weliswaar via een gefaseerde aanpak. De overdracht wordt voor goedkeuring voorgelegd aan de deputatie en de provincieraad van Antwerpen op 28 september e.k.
4. Aan de juridische dienst wordt opdracht gegeven om de overdracht juridisch-technisch te begeleiden, om o.m. de maximale integratie en de toekomstige onvervreemdbaarheid van het ensemble Ducci te vrijwaren.

Goedgekeurd Aangepast Verdaagd tot

Visa

Paraf diensthoofd	Visum DFIN/FB (fac)	Visum DMCO/DPBW (fac)	Melding GRIFFIE
----------------------	---------------------	--------------------------	-----------------

Paraf dep.hoofd (fac)		Goedgekeurd door deputatie op 29 juni 2017
--------------------------	--	--

Opmerkingen van de deputatie

Historiek van dit besluit

Toelichting

1. LUIK 1: VOORWERP VAN DE BESLISSING

AP Ondersteunen lokale besturen en actoren bij hun vragen en behoeften rond erfgoed

A Collectiebeherende instellingen : ondersteuning en trajectbegeleiding van de collectiebeherende instellingen in de provincie Antwerpen

2. LUIK 2: TOELICHTING

1. COLLECTIEONDERDELEN DIVA & CULTUURGOEDEREN VERBONDEN AAN HET MONUMENT.
Op 31 maart 2016 werden de collectie-onderdelen (archaeologica, schilderkunst, ingelijste grafiek, meubilair en houten voorwerpen) overgedragen van het ABP Museum voor Edelsmeedkunst, Juwelen en Diamant (DIVA) aan de provincie Antwerpen omdat zij niet langer tot het collectieprofiel van het nieuwe DIVA behoren. De archaeologica werden in 2016 opgenomen in het provinciaal archeologisch depot. Het beheer en de herbesteding van het meubilair en de houten voorwerpen werden toevertrouwd aan de dienst erfgoed : Zie bijlage 1. De dienst erfgoed stelt voor om de beschikbare voorwerpen aan te bieden via een overdracht of bruikleen. Het voorstel tot herbesteding en vernietiging/verkoop werd positief geadviseerd door de wetenschappelijke adviesraad van het museum. In de rubriek 'Status' wordt met 'OK' aangegeven of het stuk fysiek overgedragen of vernietigd/verkocht werd. De overige objecten zijn administratief in afwikkeling.

In maart 2017 werd de lijst van Cultuurgooderen verbonden aan het Monument (CVAM) aan toegevoegd: zie bijlage 2. In voorliggende nota wordt het DUCCI-ensemble afzonderlijk behandeld : zie 3. Een voorstel tot herbesteding van de overige stukken op de CVAM-lijst wordt later in een apart verslag aan de deputatie voorgelegd, afhankelijk van de interesse

van de kandidaat-koper van het kasteel Sterckshof. Voor de eventuele waardebeoordeling zou er door de dienst Vastgoedbeheer een expert kunnen worden aangesteld.

2. HISTORISCHE COLLECTIE PROVINCIE ANTWERPEN. Met betrekking tot de eigen collectie van de provincie, werd de B-categorie in de loop van 2015-2016 door FACI (DLOG) opgeruimd via afstoting door verkoop en vernietiging : Zie bijlage 3. Het traject voor herbestemming van de A-categorie of historisch waardevolle objecten, voornamelijk meubelstukken afkomstig uit voormalige gouverneurswoning/gouvernementshotel, werd eveneens afgerond: zie bijlage 4. Gezien vele van deze voorwerpen gelieerd zijn aan de geschiedenis van de provincie, werd in eerste instantie gezocht naar een herbestemming binnen de eigen instellingen via overdracht of permanente bruikleen, pas daarna werd ook het extern circuit onderzocht. Voor het kasteel d'Ursel wordt gedacht in termen van overdracht, voor het Bisschopshuis Antwerpen (oud gouvernementshotel) stellen we een bruikleen voor, aangezien deze laatste objecten de enige stille getuigen zijn van het rijk historisch verleden van de provincie, en als dusdanig dienen te worden behouden als dé kerncollectie. Bij de rubriek 'Status' geldt dezelfde opmerking als onder 1.

Opmerking bij 1 en 2 : Alle objecten (behalve die door FACI in 2015 werden verkocht of vernietigd) kregen in 2016 in het depot De Masten in Kapellen, een behandeling tegen houtborende insecten met sulfuryl fluoride. Alle voorwerpen kunnen bijgevolg contaminatievrij worden overgedragen. Een aantal objecten werden gerestaureerd of zijn in restauratie bij de Universiteit Antwerpen. Via de werkingsmiddelen van de dienst erfgoed werd in 2017 een budget van 25.000 EUR vrijgemaakt om nog bijkomende objecten uit de eigen collectie te behandelen (zie bijlage 4) .

Het voorstel voor herbestemming gaat uit van een overdracht of bruikleen (in het geval van een schenking of legaat). In het algemeen werd ernaar gestreefd om een verantwoorde herbestemming te zoeken bij aanverwante instellingen/verenigingen die een 1:1 collectiematch hebben met de desbetreffende stukken. Voor een beperkt aantal voorwerpen (waarvan de herkomst nauwelijks of niet kon achterhaald worden) wordt voorgesteld om tot verkoop via FACI over te gaan, en dit volgens de interne verkoopprocedure van de provincie. De objecten verkocht uit de collectie DIVA, komen via facturatie op rekening van het APB DIVA.

3. DUCCI-ENSEMBLE (8 cassettes met tondi, schouwmantel en trap). Hiervoor wordt verwezen naar de interne nota dd. 22 maart 2017 (zie bijlage 5), waarin de bruikleenaanvraag van de stad Mechelen wordt behandeld. Op 6 juni jl. werd door de stad Mechelen een gemotiveerd voorstel bezorgd tot integratie van het ensemble Ducci in het nieuwe museum Hof van Busleyden, bijgevoegd als bijlagen 6A-B-C. De integratie gebeurt maximaal doch gefaseerd, omwille van de timing, kosten onderzoek, conservatie en presentatie : in fase 1 worden 4 cassettes met tondi geïntegreerd, de overige maken deel uit van de museale evolutie en een aangepaste museumopstelling; de schouwmantel wordt geïntegreerd in zaal 2.4; de trap wordt in de collectie opgenomen, maar zal in eerste instantie in een 3D-visualisatie getoond worden. Het bestek van de inrichting van Busleyden wordt op 9 juni e.k. door de stad Mechelen gepubliceerd en daarin wordt in ieder geval rekening gehouden met de integratie van het Ducci-ensemble, en daarbij gepaard gaande kosten. Dienst Erfgoed stelt voor om de juridische dienst opdracht te geven om de overdracht juridisch-technisch te begeleiden, om o.m. de maximale integratie en de toekomstige onvervreemdbaarheid van het volledige ensemble Ducci te vrijwaren.

3. LUIK 3: BIJLAGEN

Bijlagen 1 t.e.m 8 geven toelichting bij de her te bestemmen collecties, alsook de aanvraagdocumenten vanwege de stad Mechelen voor het ensemble Ducci.

De relictten van de stadsresidentie van Gaspare Ducci. Rapport in functie van een wetenschappelijk en cultureel gefundeerd toekomsttraject

Verantwoording

Dit verslag kwam tot stand in september/oktober 2015, in functie van een deliberatie over de relictten van de stadsresidentie van Gaspare Ducci, bewaard in het Sterckshof. Het Sterckshof wordt momenteel leegehaald ten gevolge van de beslissing het gebouw te verkopen en het museum elders te huisvesten. Het huidige verslag haakt dan ook in op een eerder verslag de dato 16/4/2014, uitgevoerd door Stefaan Grieten (Architectuurarchief Provincie Antwerpen) en Petra Maclot (zelfstandig bouwhistorica), ten hoeve van het schattingsverslag in functie van de verkoop van het gebouw. Beide auteurs hebben expertise verworven over deze relictten en over hun herkomst, met name het stadspaleis van Gaspare Ducci alias hôtel Van de Werve in de Huidevettersstraat in Antwerpen, in 1952 afgebroken. Deze expertise resulteerde in een monografisch artikel over dit stadspaleis in 2002 (Maclot & Grieten 2002, cf. rubriek bronnen), maar bovendien in een geëngageerde belangstelling over de relictten ervan. Zowel dit engagement als de verworven expertise hebben geleid tot huidig rapport, dat een wetenschappelijk en cultureel toekomsttraject voor de betreffende relictten wil helpen funderen.

Relicten

De volgende in het Sterckshof bewaarde relictien die het voorwerp zijn van dit verslag:

- een figuratief beschilderde schouwboezem met bijhorend schouwberd (Van de Wervezaal)
- de bijhorende schouwwangen in zandsteen
- 8 cassettevlakken met 8 medaillons (Van de Wervezaal)
- 3 cassettevlakken, niet aangewend in de Van de Wervezaal (afb. Vreemd gebouwd, p. 74, rechts onder)
- 4 medaillons, niet aangewend in de Van de Wervezaal (afb., samen met de 8 andere, Vreemd gebouwd, p. 76)
- 4 planken, opgeslagen op een zolder, niet aangewend in de Van de Wervezaal maar wel gebruikt als inspiratie voor de beschildering van de planken die de cassettes vormen in de Van de Wervezaal (afb. van twee ervan Vreemd gebouwd, p. 72)
- de gedemonteerde eretrapp met sluitstenen, gewelfribben en traptredes, opgeslagen in de kelder

Andere relictien worden elders bewaard:

Pulle, kasteel

- schouwberd, schrijn- en ijzerwerk

Antwerpen, Archeodepot Provincie Antwerpen (in depot uit de collectie L. De Barsée, in bezit van het Architectuurarchief Provincie Antwerpen)

- Kacheltegelfragmenten (?) (herkomst niet zeker)

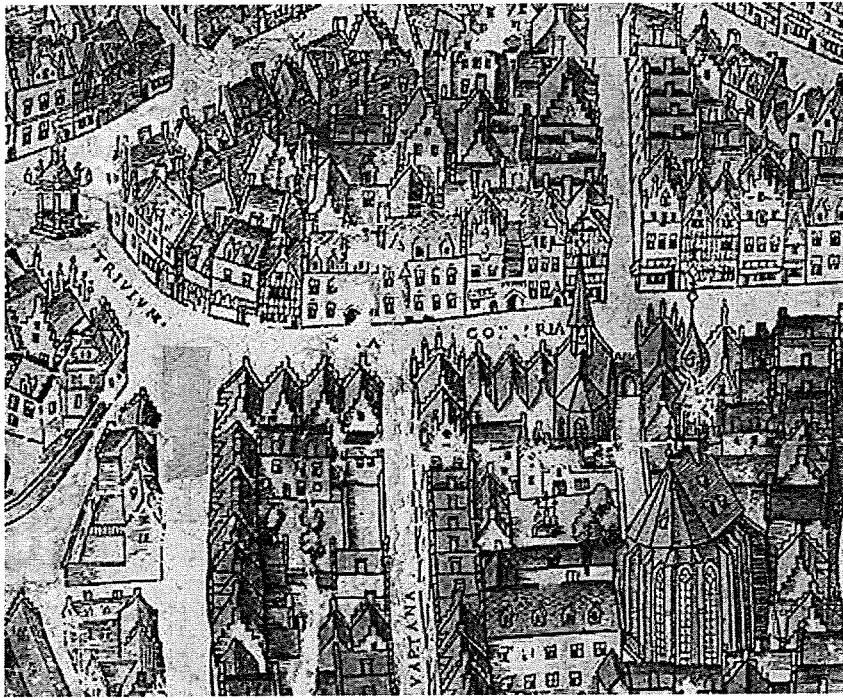
Het stadspaleis en zijn opdrachtgever Gaspare Ducci

Gaspare Ducci (Pescia 18/11/1495 – Kruike 1577) begon zijn loopbaan als zakenman bij handelscompagnieën uit Lucca, en omstreeks 1515 verhuisde hij als agent naar Antwerpen, waar hij als lid van de Florentijnse Natie uitgroeide als succesvol handelaar en gewiekst speculant. Zijn financiële talenten verleenden hem toegang tot het hof in Brussel, wat hem niet alleen lucratieve functies opleverde, maar ook bescherming tegen zijn vijanden. Zijn groeiende machtspositie culmineerde op 16 december 1547, toen hij als dank voor zijn diensten aan het hof benoemd werd tot keizerlijk raadsheer, een adellijke titel kreeg en de heerlijkheid Kruike ontving.

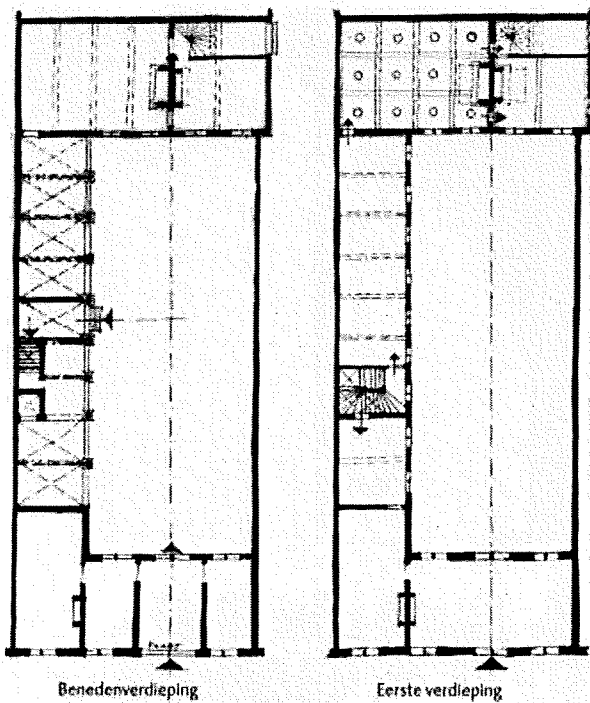
In samenhang met zijn maatschappelijke opmars bouwde Ducci een decorum op dat zijn status materialiseerde en tegelijk instrumenteel was om de realisatie van zijn ambities kracht bij te zetten. Opvallend daarbij waren zijn investeringen in residenties. Hij verwierf in enkele jaren tijd het Schoonselhof in Wilrijk (circa 1543), het hof van Hoboken met zijn feodale rechten (1545), en de heerlijkheid van Kruike (1547). Niet alleen deze accumulatie van residenties, maar ook hun prestigieuze eigendomshistoriek vormt een aspect van deze investeringen. Hoboken had hij verworven van prins Willem van Oranje, terwijl ook het stadspaleis in Antwerpen een eerbiedwaardige pedigree had. Referentieel belangrijke onderdelen van dat gebouw liet hij om die reden ook onaangeroerd bij verbouwingen. Verschillende van Ducci's residenties ondergingen een grondige transformatie om aan te sluiten bij de decorumnoden van de nieuwe eigenaar, met name het Schoonselhof rond 1545 en de stadsresidentie in Antwerpen tussen 1547 en 1556.

Aansluitend dient melding gemaakt van glasramen waarmee Ducci zich manifesteerde: een exemplaar in de kerk van het Antwerpse karmelietenklooster in de Huidevettersstraat, in de onmiddellijke nabijheid van zijn stadspaleis, en een ander glasraam in de Sint-Romboutskerk van Mechelen, ontworpen door Michiel Coxie. In het San Micheleklooster van Pescia tenslotte liet Ducci een kleiner glasraam plaatsen.

De stedelijke residentie in de Huidevettersstraat in Antwerpen beschikte na de ingrijpende verbouwings- en verfraaiingscampagne in opdracht van Gaspare Ducci, te dateren tussen 1547 en 1556, over een ongewoon grote galerij op de binnenkoer in 'anticse stijl' van negen traveeën, die voor- en achterhuis verbond. Centraal daarin was een stenen trappenhuis met bordestrap geplaatst, overkluisd met kruisribgewelven op consoles. De sluitstenen in Avesnessteen waren uitgewerkt als fijn gebeeldhouwde met fruit gevulde metalen korven. Wellicht had de lange hoge zaal boven deze galerij, die zich uitstrekte boven zes traveeën van de arcade, het karakter van een zogenaamde long gallery, conform hoogadellijke residenties. De zaal verleende toegang tot de achterbouw met een grote en twee kleinere salettes, luxueus ingericht met picturaal gedecoreerde schouwen en cassettenplafonds. De thematiek van de médaillons, gecreëerd als centraal element in elk van de cassettes, vormt een eerbetoon aan keizer Karel V, beschermheer van opdrachtgever Ducci.

Detail van het stadsgezicht van Antwerpen door Virgilius Bononiensis met de residentie in de Huidvettersstraat (cf. rode pijl bij achterhuis) en rechts onder de kerk van het karmelietenklooster

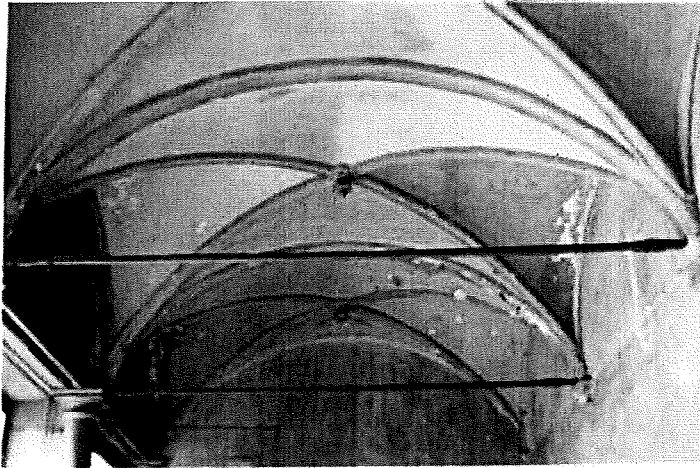
Plattegrond van beneden- en eerste verdieping van de stadsresidentie van Gaspare Ducci in de Huidvettersstraat. Reconstructietekeningen door Petra Maclot, gepubliceerd in *Vreemd gebouwd*, p. 63.

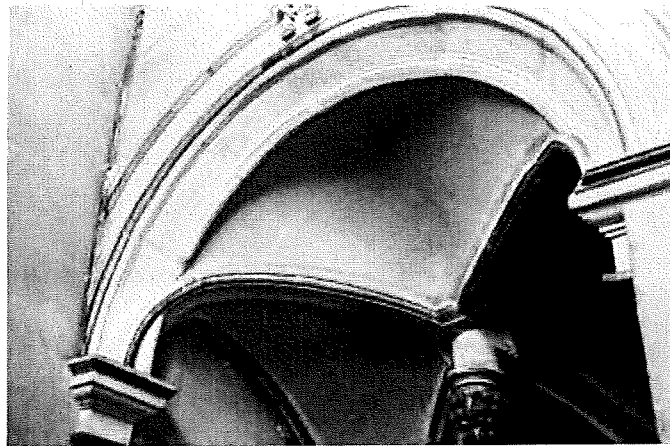
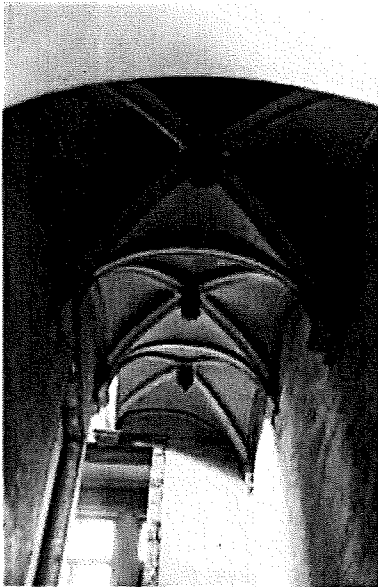
Het complex tijdens de afbraak. ©Architectuurarchief Provincie Antwerpen, archief Lode De Barsée

Het achterhuis (links) en de galerij met Toscaanse zuilen tijdens de afbraak in 1952. © Architectuurarchief Provincie Antwerpen en Provinciebestuur Antwerpen

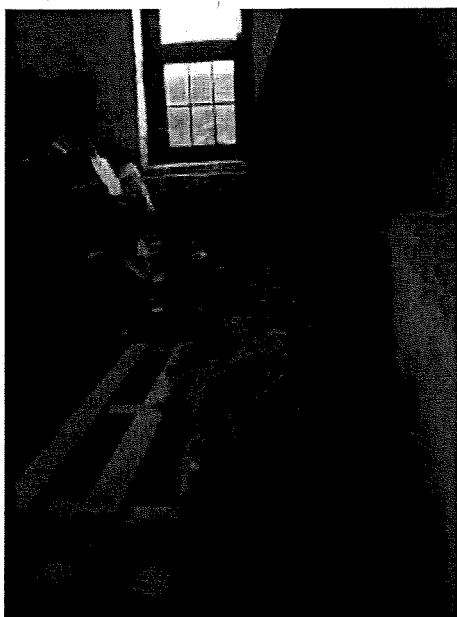
Kruisribgewelven met hangende sluitstenen in de galerij tijdens de afbraak in 1952. ©Provinciebestuur Antwerpen

Het trappenhuis tijdens de afbraak in 1952. ©Provinciebestuur Antwerpen

Cassette met medaillon van Prometheus, in situ gefotografeerd door R. Hoeben, 1946; hetzelfde medaillon, gefotografeerd circa 2000 door J. Luyten. © Provinciebestuur Antwerpen

Opslag in de kelder van het Sterckshof van bouwelementen van het galerijgewelf en de trap. Links sluitstenen van trappenhuis en galerij, rechts genummerd bouwelement. © Stefaan Grieten 2015

Waardering

De in het Sterkshof bewaarde relictten van de stadsresidentie van Gaspare Ducci dienen vanuit verschillende domeinen gekwalificeerd te worden:

- architectuurhistorische en kunsthistorische waarde:

De in het Sterkshof bewaarde relictten zijn elk op zich bijzonder waardevolle, want zeldzame en qua artistiek en ambachtelijk niveau hoogstaande relictten van een Antwerpse eliteresidentie. Hun onderlinge samenhang vormt een bijkomende waardedimensie.

De **bordestrap met kruisribgewelf** onderscheidt zich van de traditionele spiltrap en getuigt van een evolutie die in de Nederlanden wordt ingezet in Bourgondische en Habsburgse en hoogadellijke residenties (o.a. paleis Margaretha van Oostenrijk 1509; Nassaupaleis Breda, 1536), en die ook in Antwerpen vertegenwoordigd is (o.a. residentie Erard de la Marck, 1530 e.v.). De trap van de stadsresidentie van Gaspare Ducci is bovendien het enige bewaarde exemplaar uit het 16de-eeuwse Antwerpen.

De bewaarde schouw en cassettenplafond vormt op zich een uniek bewaarde combinatie, exemplarisch voor een hoogwaardige interieurafwerking in Antwerpse eliteresidenties rond het midden van de 16de eeuw. De beschilderde **schouw** is exemplarisch voor een decoratiewijze van beschilderde schouwboezems die weliswaar archivalisch gedocumenteerd is, zoals in het Arenbergkasteel in Heverlee en in het hertogelijk paleis in Brussel in 1539-1540, maar waarvan amper voorbeelden bewaard zijn. Qua compositie en motieven getuigt de schouwschildering van een uitzonderlijk vroeg te dateren invloed van de Ecole de Fontainebleau, met als absolute referentie de de befaamde galerij van François I, ingericht tussen 1533 en 1540 door een grote groep kunstenaars onder leiding van Rosso Fiorentino. Eén van deze kunstenaars, Léonard Thiry, keerde circa 1545 terug naar de Nederlanden terug en kan in Antwerpen een belangrijke factor geweest zijn in de verspreiding van het Fontainebleau-idioom.

Het **plafond met cassettes en médaillons** sluit aan bij een in hoogadellijke residenties in de Nederlanden voorkomend type cassettenplafond met rijk beeldhouwwerk en schilderwerk in een traditie waarvan voorbeelden ofwel enkel archivalisch (Arenbergkasteel in Heverlee) of fotografisch gekend zijn (kasteel van Breda, later in Goodrich Court, Wales).

- artistieke waarde:

Onderzoekers in binnen- en buitenland hebben steeds de hoge artistieke waarde van de interieurs in verband gebracht met belangrijke renaissancekunstenaars uit de Zuidelijke Nederlanden, zoals Pieter Coecke van Aelst, Cornelis Floris en zijn broer Frans Floris. Ook voor andere onderdelen, met name specifiek het concept en de uitwerking van de trap, geldt een gelijkwaardige kwalificatie.

Het geheel van de relictten refereert aan contemporair in de Zuidelijke Nederlanden en meer specifiek in de toenmalige metropool Antwerpen vigerende artistieke tendenzen, waar zich een plaatselijke en succesvolle variant van het all'antica stijldioom ontwikkelde in architectuur en toegepaste kunsten. Bovendien manifesteert zich hier een invloed van Fontainebleau, die ook elders in de Zuidelijke Nederlanden aanwijsbaar is. Deze invloed is van bepalend belang in de picturale afwerking van de schouwmantel, waar de belangrijke Fontainebleau-coryfee Léonard Thiry minstens als onrechtstreekse factor kan aangewezen worden. Een andere naam die mogelijk als inventor maar minstens als inspiratiebron kan genoemd worden, is Stefano Ambrosio Schiappalaria, een bij de Genuese natie in Antwerpen aangesloten Italiaanse handelaar, bankier en dichter. Hij was de

inventor van de Genuese triomfboog, een onderdeel van de Antwerpse stadsversieringen in 1549 voor de blijde intrede van Karel V en zijn zoon prins Filip.

De relictten kunnen rechtstreeks in verband gebracht worden met de leidende artistieke figuren in het contemporaine Antwerpen, zowel wat de uitvoering als wat de inventie betreft, en zijn bijgevolg uitzonderlijk kostbare artefacten, die bovendien ook zeldzaam, zonet uniek zijn.

- cultuurhistorische waarde:

De relictten komen voort uit een goed gedocumenteerde eliteresidentie, die typerend is voor de sociale mobiliteit van een zakenman uit de gouden eeuw van Antwerpen. Opdrachtgever Ducci markeerde zijn snel verworven status door materiële investeringen, waaronder deze stadsresidentie. De verbouwing was daarbij cruciaal. Ze behield elementen die verwijzen naar de eerbiedwaardige pedigree van het complex, voegde statusverhogende elementen toe die onmiskenbaar verwijzen naar het architectuurtype van het stadspaleis, en introduceerde een interieurdecoratie die een eerbetoon vormt aan keizer Karel V, beschermheer van de opdrachtgever. Op die manier vormde hij de residentie om tot een monumentaal instrument ten dienste van zijn statuscarrière.

De residentie werd vanaf 1567 door het Antwerpse stadsbestuur herbruikt om prins en hoogadellijke bezoekers te herbergen. Zo bezocht koningin Maria de Medici in 1631 de residentie in het bijzijn van aartshertogin Isabella van Spanje.

Sinds de 19de eeuw is de residentie door onderzoekers doorlopend getaxeerd als een cultuurhistorisch en artistiek waardevol complex, zowel qua architectuur als qua interieurafwerking. Hiervan getuigt de nog voortdurend aangroeiende bibliografie. Omwille van het eerder al aangetoonde belang ervan heeft het provinciebestuur indertijd de beslissing genomen om bij de afbraak van dit complex in 1952 zo veel als mogelijk deze relictten te redden door ze te verwerven voor het Sterckshof. Om diezelfde reden zijn andere relictten die niet konden verworven worden, elders bewaard gebleven. Door bijkomend onderzoek sinds de laatste decennia zijn de uniciteit en de waardebeoordeling verder geëxpliciteerd, en zijn ze daardoor verankerd geraakt in het binnen- maar ook buitenlands onderzoek.

De grote schouw in de grote salette

Conclusie en aanbevelingen

De in het Sterkshof bewaarde relictten van de stadsresidentie van Gaspare Ducci dienen omwille van de hierboven toegelichte artistieke, cultuurhistorische en architectuurhistorische/kunsthistorische waarde gerecupereerd te worden uit het gebouwencomplex van het Sterckshofmuseum. Ze dienen blijvend beschouwd te worden als door het museum verworven objecten, die ongeacht hun huidige verschillende status in het museum dienen samen te blijven en ook een gezamenlijke museale herbestemming dienen te krijgen.

Deze recuperatie moet volgens de gangbare professionele standaarden gebeuren. Voor de ontmanteling van het plafond in de Van de Wervezaal en van de schouw met haar verschillende elementen zal de documentatie in de dossiers van het Provinciearchief met betrekking tot de aankleding van deze zaal nuttig zijn, en aangewezen in verband met de waarde van de relictten. Voor de trap kan bijkomend, in functie van virtuele of (haalbaarheid van een) reële reconstructie, gedacht worden aan onderzoek aan een apart onderzoeksproject. Aan de KU Leuven heeft men in het kader van de opleiding ir-arch. ervaring met dergelijke projecten. Alleszins moet bij het transport van de fragiele beeldhouwde sluitstenen, afkomstig van de gewelven boven de trap en van de gewelven van de galerij, zeer omzichtig omgesprongen worden. Het materiaal en de picturale afwerking ervan zijn immers fragiel.

Stefaan Grieten, adviseur Architectuurarchief Provincie Antwerpen
13 oktober 2015

Bronnen

Archief

Bibliotheek Museum Zilver & Diamant:

- bundel Huis Ducci;
- bundel S 926-927: met plannen ifv herplaatsing schouw en plafond, van galerij en welfsels (inclusief welfsels trap), van prov. Architect L. Van Santvoort, 1958
- bundel Van de Werve deel I
- bundel S 6347: schoorsteenmantel hotel Ducci

Provinciearchief, dossier voltooiing Sterckshof (o.a. PB 18/8-18/10)

Architectuurarchief Provincie Antwerpen, Archief Lode De Barsée, dossier Huidevettersstraat 38.

Literatuur (uitgegeven + onuitgegeven)

Thys 1879

Augustin Thys, L'hôtel rue des Tanneurs, 36, in Recueil des bulletins de la propriété, Antwerpen, 1879, Bulletin du 14 décembre, p. 119-122.

Thys 1881

Augustin Thys, Historiek der openbare Plaatsen van Antwerpen, Antwerpen, 1881, p. 503-504.

Thys 1886

Augustin Thys, L'hôtel rue des Tanneurs, 38, in Recueil des bulletins de la propriété, Antwerpen, 1886, Bulletin du 28 février, p. 20-27.

Thys 1893

Augustin Thys, Historie der straten van Antwerpen, Antwerpen, 1893, p. 439.

Gittens 1897

Frans Gittens, Ducci en van Schoonbeke of het einde der legende van den rijken Fokker, in Handelingen van het XVIIIe Nederlandsch Taal- en Letterkundige Congres 1896, Antwerpen, 1897, p. 237-242.

Pons 1926

Pons (ps. J. Lenaerts), L'Ancien hôtel Dozzi rue des Tanneurs, 38-40, in La Métropole, 2 mei 1926, Supplément, p. 2.

Van Herck 1932

Charles Van Herck, Twee zalen uit Keizer Karel's tijd te Antwerpen, in Jaarboek Antwerpen's Oudheidkundige Kring, 1932, p. 29-30.

Denucé 1934

Jan Denucé, Italiaansche koopmansgeslachten te Antwerpen in de 16e - 18e eeuw, Mechelen, [1934], p. 32-33.

De Lattin 1940

Amand De Lattin, Evolutie van het Antwerpsche stadsbeeld, Antwerpen, dl. 1, 1940, p. 102-103.

Van Herck 1944-1945

Charles Van Herck, Twee zalen uit Keizer Karel's tijd, in Jaarboek Antwerpen's Oudheidkundige Kring, 1944-1945, p.131-132.

Muls 1946

Jozef Muls, Een patriciërshuis der 16e eeuw, in De Gazet van Antwerpen, 19 juni 1946, p. 4.

Corbet 1947

August Corbet, Een Antwerpse patriciërswoning uit de 16e eeuw, in Athenea, maart 1947, p. 13-19.

S.A. 1947

S.A., Het hotel van de Werve, in Driemaandelijks Tijdschrift van de Vereniging tot het behoud van natuur- en stedenschoon, 1947, p. 21-24.

Scaldis 1956

Scaldis, (tent. cat.), Antwerpen, 1956, p. 41, nr. 292.

De Lattin 1955/1958

Amand De Lattin, Doorheen Oud Antwerpen, Antwerpen, 1955, p. 391-394 en 1958, p. 328-331.

Donnet z.d.

Fernand Donnet, Coup d'oeil sur l'histoire financière d'Anvers au cours des siècles, Antwerpen, z.d., p. 149-150.

Vanaise 1961

Paul Vanaise, Een XVIe-eeuwse beschilderde paneelzoldering uit het voormalige huis Ducci te Antwerpen, in Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, 4, 1961, p. 130-141.

De Cock 1979

Siegfried De Cock, Gaspar Ducci, Bankier van Keizer Karel, Heer van Schoonsel en Kruike, Borgerhout, 1979.

Van Herck 1980

Piet Van Herck, Het interieur in de 16de eeuw, in Bouwen en leven te Antwerpen in de 16de eeuw, (tent. cat.), Antwerpen, 1980, p. 52.

Maclot 1985

Petra Maclot, Haard en kachel als decoratief volume in het Antwerpse burgerinterieur omstreeks 1585, in Rijke vorm en bonte kleur in 't Antwerps burgerinterieur omstreeks 1585, (tent. cat.), Antwerpen, 1985, p. 26-28.

Buchanan 1990

Iain Buchanan, The Collection of Niclaes Jongelinck: II. The 'Months' by Pieter Bruegel the Elder, in Burlington Magazine, augustus 1990, p. 541-550 (spec. 548-549).

Maclot & Grieten 2002

Petra Maclot en Stefaan Grieten, Het renaissance-interieur van palazzo Ducci: flirt van een Italiaans bankier met keizer Karel, in Stefaan Grieten (ed.), Vreemd gebouwd. Westerse en niet-westerse elementen in onze architectuur, Provinciebestuur Antwerpen en Brepols Publishers, 2002, p. 61-91.

De Jonge 2003

Krista De Jonge, Interieurafwerking in de residenties van de hoge adel in de Zuidelijke Nederlanden tijdens de 16de eeuw. Twee casestudy's, in Gentse bijdragen tot de interieurgeschiedenis, 32, 2003, p. 33-54.

Gasnault 2011

Hélène Gasnault, Léonard Thiry (ca. 1500-ca. 1550) dans l'ombre de Rosso, thesis Ecole Nationale des Chartes, 2011.

Grieten 2014

Stefaan Grieten, Verslag over de relictten uit palazzo Ducci/hôtel Van de Werve (Huivetterstraat Antwerpen) in functie van het algemene schattingsverslag van het Sterckshof, 2014 (intern verslag, tot stand gekomen op vraag van diensthoofd Joke Bungeneers de dato 9/4/2014 en 15/4/2014 naar aanleiding van de vraag van DIN/Portefeuillebeheer op 9/4/2014).

Maclot 2014

Petra Maclot, The Status of Stone. Urban Identity and the Typological Discourse of Private Houses in the Antwerp City during the Long Sixteenth Century, doctoraatsverhand. KU Leuven (Engineering Sciences), 2014, dl. 1, p. 198-201 en passim, en dl. 2, pl. 83-88.

Integratie van de Ducci-elementen in het Hof van Busleyden

Nota voor te leggen voor bespreking en goedkeuring aan de bestendige deputatie van de provincie Antwerpen
23 mei 2017

1. Algemeen opzet scenario en scenografie van het Museum Hof van Busleyden

1.1. Scenarist – scenograaf

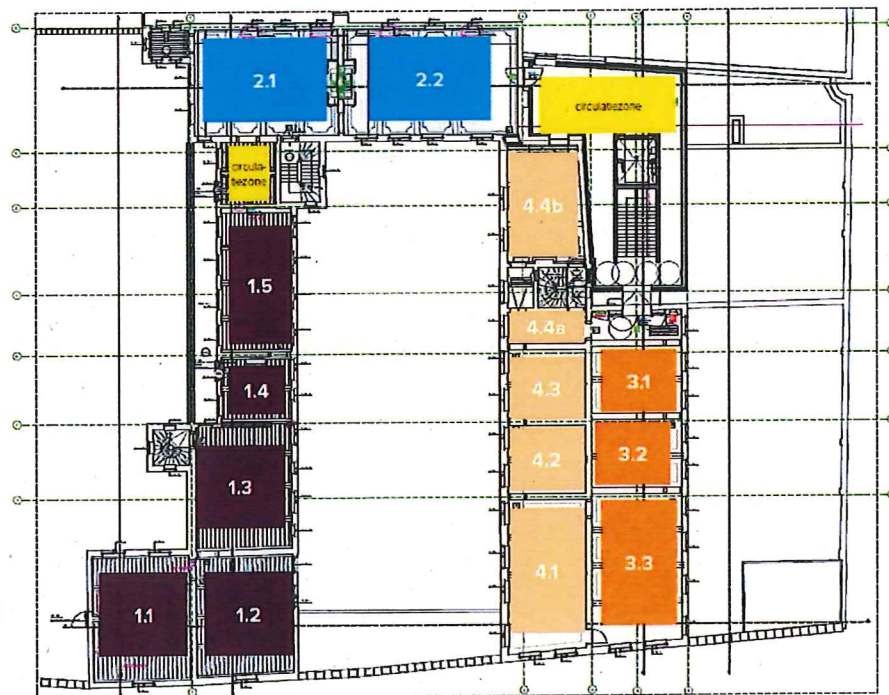
Musea & Erfgoed Mechelen in samenwerking met
 - Christophe Gaeta & team
 - Architecten David Driesen dmvA en Hans Lecompte

1.2. Inhoudelijke verhaallijn – globaal kader

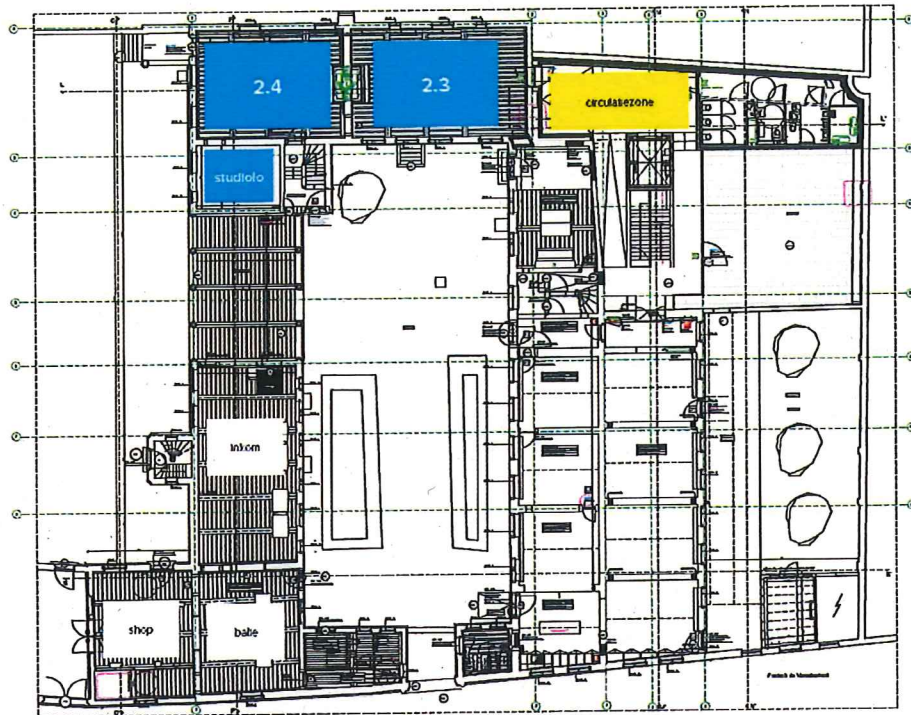
Het scenario dat wordt uitgerold in het Hof van Busleyden wordt opgehangen aan de idee dat een bezoeker een renaissance hof ontdekt vertrekkende van de meest publieke ruimtes tot de meest private ruimtes. De bezoeker ervaart en beleeft op die wijze het Bourgondische hofceremonieel waarbij de intimi aan het hof toegang verkregen tot de meest private ruimtes. Dit 'architecturale programma' is de kapstok waaraan de belangrijkste thema's worden opgehangen (macht en centralisatiepolitiek, ambachten, exploratie, Het bezoek aan het museum is opgedeeld in vijf hoofdthema's/zones

1. Publieke galerijen (Blijde inkomst, processies en intredes, gilden en sociale groepen in de Bourgondische steden) : niveau 1 - zalen 1.1-1.5
2. Vergaderzalen (Macht, Grote Raad, Van Busleyden): niveau 1 en 0 - zalen 2.1-2.4 + hypocaustum
3. Collectie & Kunstkabinetten (Ambachten, technieken,): niveau 1 - zalen 3.1-3.3
4. Privévertrekken (Naturalia & exploratie, Margareta van Oostenrijk, Koorboek & polyfonie): niveau 1 - zalen 4.1-4.4
5. Spiritualiteit (Besloten hofjes): niveau 2 – zaal 5-5b

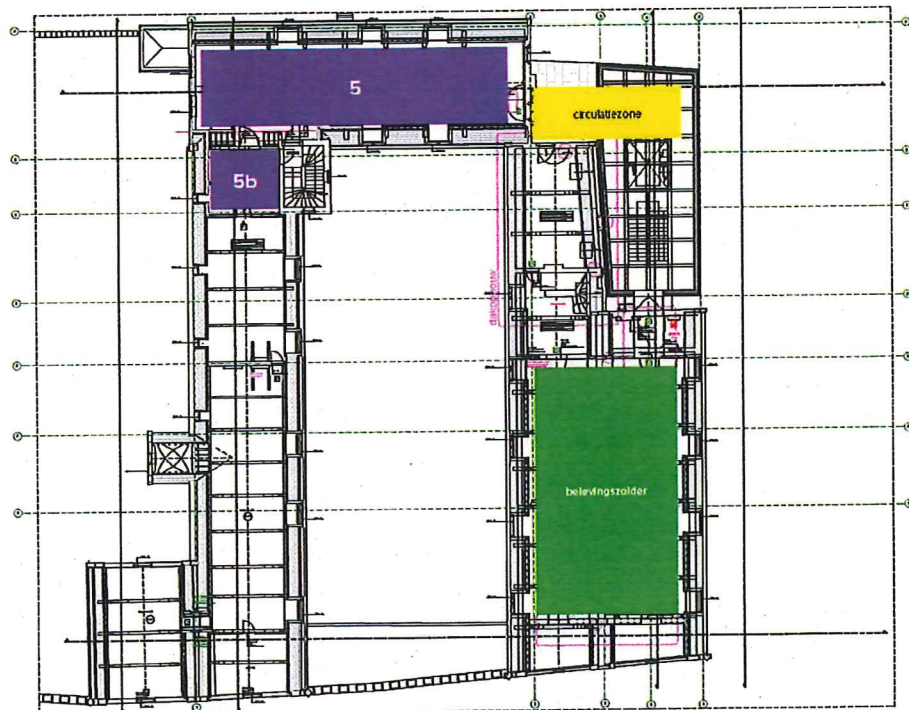
1

0

2

Elke zone krijgt een ruimte waarin het hoofdthema wordt geactualiseerd en er participatieve projecten worden gerealiseerd in samenwerking met diverse partners (o.a. T' Arsenal – project Grond der Dingen, Artechne – Universiteit Utrecht, ...); niveau 1 - zaal 1.5, zaal 2.2 en zaal 3.3

De publieksbemiddeling is gestoeld op vier ontwerpprincipes:

1. Topstukken (eigen collectie en samenwerking met partners voor kort en langlopende bruiklenen)
2. user driven (bezoek op maat)
3. ontmoeting (actualisatie van de thema's gebeurt dmv participatie met relevante hedendaagse spelers en duurzame partnerschappen)
4. uitvalsbasis (Museum als poort tot de stad en het Bourgondische erfgoed in Vlaanderen en daarbuiten)

2. Ducci-ensemble: voorstel van aanpak

2.1. Permanente opstelling van gedeelte van het Ducci-ensemble in zone 2 "Vergaderzalen" - zaal 2.4 Hiëronimus van Busleyden (West-vleugel – gelijkvloers)

Voor een eerste fase - gekoppeld aan de opening van het museum op 23 maart 2018 - kunnen er vier cassettes van het plafond én de schouwmantel van het Ducci-ensemble op een museale wijze worden getoond in een van de vier monumentale zalen van de Westvleugel van het HvB. Het gaat om de zaal op het gelijkvloers in de Westvleugel die grenst aan het zogenaamde Hypocaustum met de belangrijke muurschilderingen. Het is niet de bedoeling de plafondelementen (cassettes en tondi) zo te integreren alsof ze geboren zijn aan de woning maar ze te tonen als museumobjecten met de nodige focus en correcte belichting.

In deze zaal worden volgende thema's uitgewerkt:

Thema 1 : 'Een echt humanistenhuis' – materieel/architectuur'

- Bouwgeschiedenis en renaissancearchitectuur van het Hof van Busleyden ism prof. Krista De Jonge en haar team (KULeuven)
- renaissancearchitectuur van de stedelijke hofcultuur in de 15de en 16de eeuw:
 - o andere renaissance paleizen in de stad ism historica Helena ten Berge en prof. Krista De Jonge (KULeuven)
 - o Ducci als buitengewoon relict van hofarchitectuur
 - o De bouwmeesters Keldermans

Thema 2 : 'Een echt humanistenhuis' – immaterieel-gedachtengoed' Aan tafel met de humanisten

- Hiëronymus Van Busleyden en een ontmoeting met de humanisten (Thomas, More, Pieter Gillis, Erasmus, ea) en hun ideeën
- Hedendaagse tafelgenoten/filosofen/denkers verduidelijken het gedachtegoed van de humanisten aan de hand van drie specifieke vragen
 - o De rol van de vorst/politicus (link naar G. Ducci en zijn huis met mythologische verwijzing naar Keizer Karel in de plafonds)
 - o De rol van de vrouw in de maatschappij
 - o De rol van de denker/humanist in de samenleving
- Hypocaustum – conversation piece (voortzetting van het tafelgesprek)

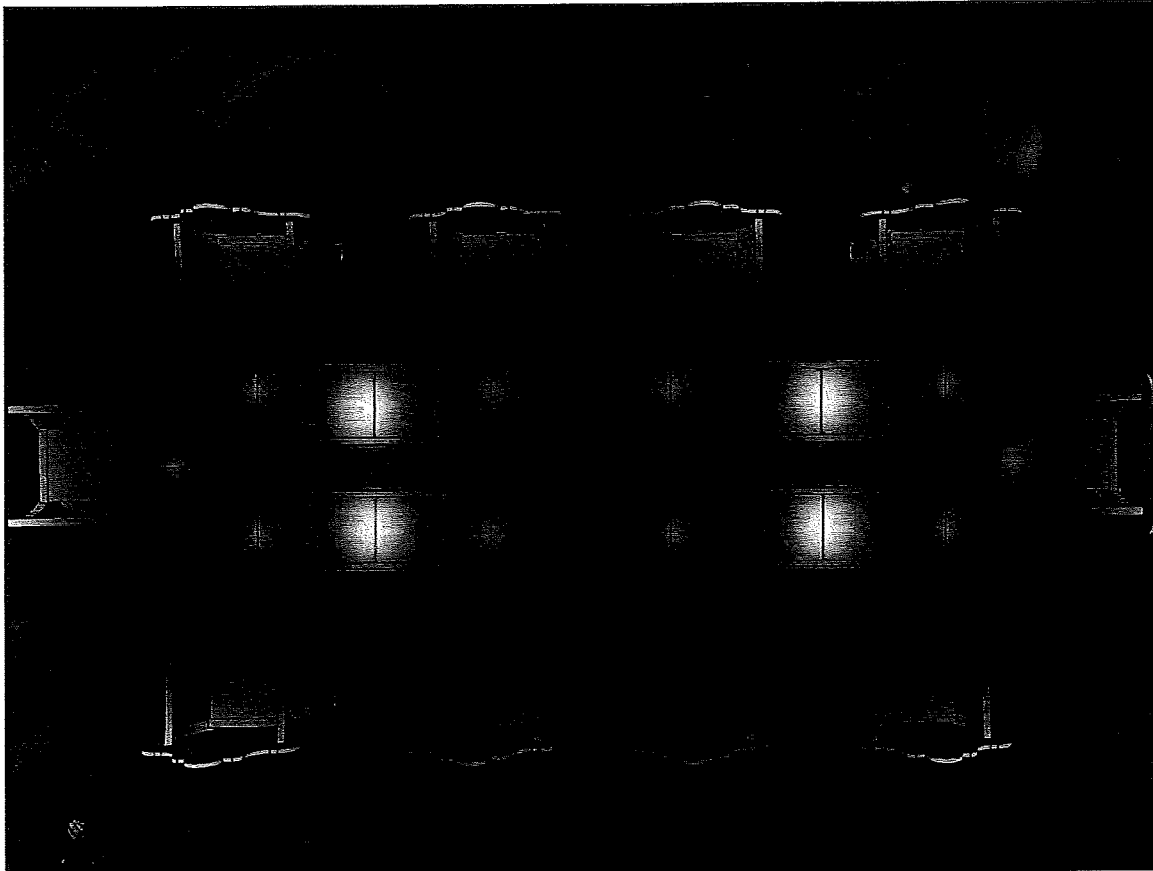
De Ducci-elementen zouden een bijzondere meerwaarde betekenen voor de zaal in het museum die zal zijn toegewijd aan Hiëronymus van Busleyden, zijn Mechelse stadspaleis en zijn humanistische netwerk. Het oorspronkelijke interieur van het Hof van Busleyden is jammer genoeg bijna volledig verloren gegaan. Hoewel de Ducci-elementen iets jonger zijn, sluiten ze sterk aan bij de geest van Hiëronymus van Busleyden en zijn stadspaleis. Aangezien interieurelementen uit zestiende-eeuwse stadspaleizen bijzonder zeldzaam zijn, bieden de Ducci-elementen een uitgelezen kans om voor de moderne bezoeker iets van de renaissanceverfijning van het oorspronkelijke Hof van Busleyden op te roepen. Net als het Hof van Busleyden werd het paleis van Gaspard Ducci regelmatig gebruikt om gasten te ontvangen. Interieurdecoraties zoals de Ducci-elementen dienden vooral om bezoekers te onderhouden en te imponeren en voor de gastheer om zich een specifiek imago aan te meten. In zowel het Hof van Busleyden als het palazzo Ducci moest de decoratie een kennis uitstralen van de laatste internationale, sterk italianiserende artistieke trends. Uit de Ducci-elementen spreekt tegelijk een vertrouwdheid met de literaire cultuur van die tijd (zie bijvoorbeeld hun sterk emblematische karakter, dat de toeschouwer zelf actief op zoek laat gaan naar de betekenis van de voorstellingen). Dit is grotendeels dezelfde literaire cultuur die het bindmiddel vormde tussen Hiëronymus van Busleyden en zijn humanistische gasten als Thomas More en Erasmus. Ten slotte moeten de Ducci-elementen ook een loyaliteit uitdrukken ten opzichte van Keizer Karel V en het Habsburgse gezag. Het was hetzelfde Habsburgse gezag dat Hiëronymus van Busleyden als raadsheer bij de Grote Raad naar Mechelen bracht en hem zijn paleis deed optrekken, op het moment dat de jonge Karel daar werd opgevoed. Verschillende van de militaire overwinningen van Karel V die verheerlijkt worden in de Ducci-medallions zullen trouwens ook aan bod komen in de opstelling doorheen het Hof van Busleyden. Zo zal in het museum bijvoorbeeld een wandtapijt over de Slag bij Tunis te zien zijn naar een ontwerp van Jan Cornelisz Vermeyen.

Voorlopige ontwerptekeningen (nog in verwerking, opmeting door de architecten van het ensemble op 23/05/2017 en 30/05/2017)

Eerste ontwerp

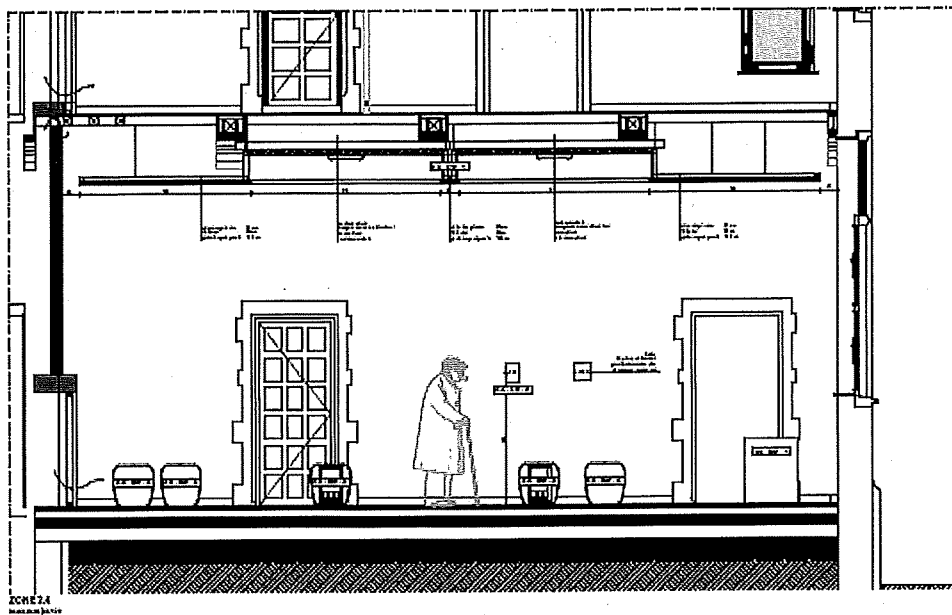
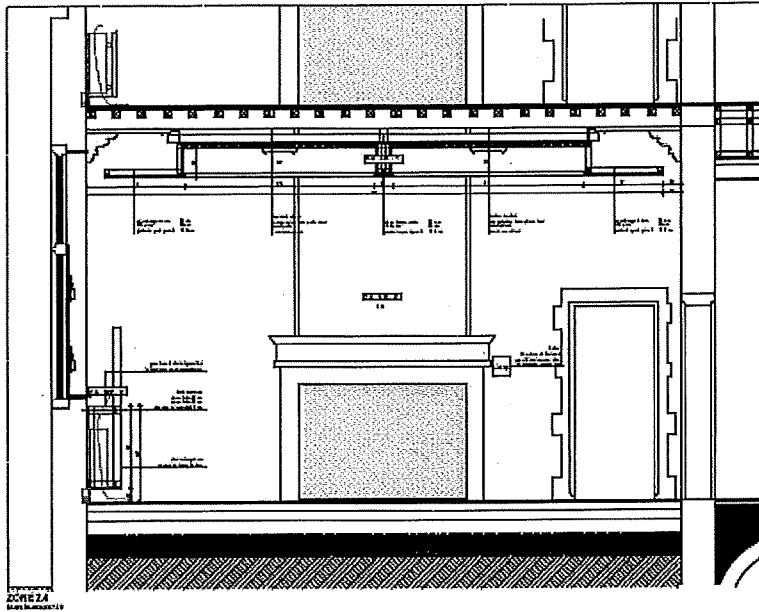

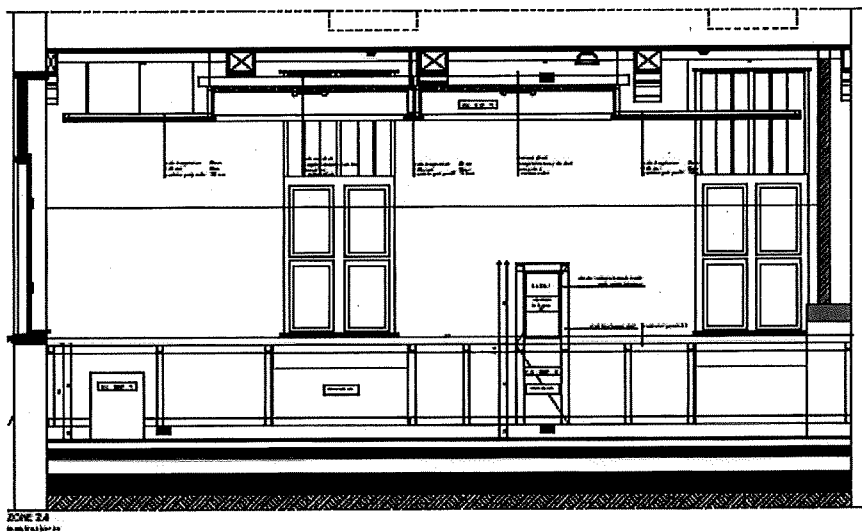
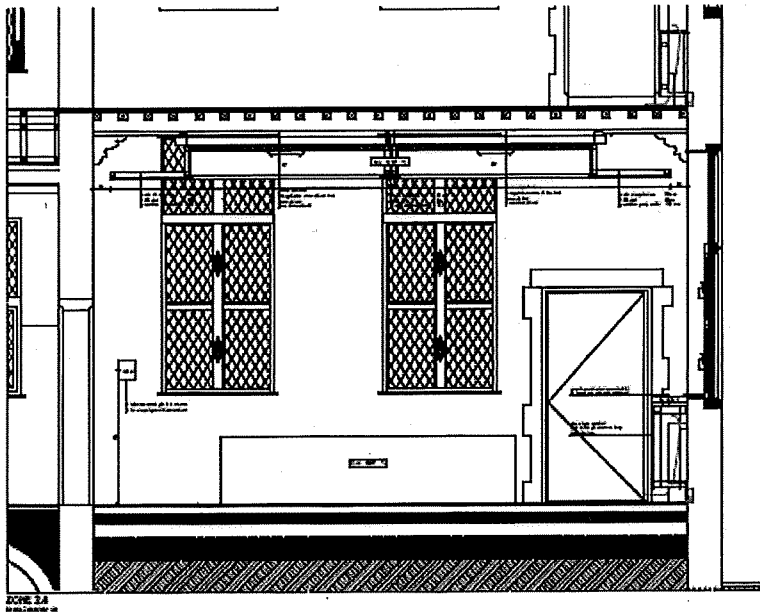

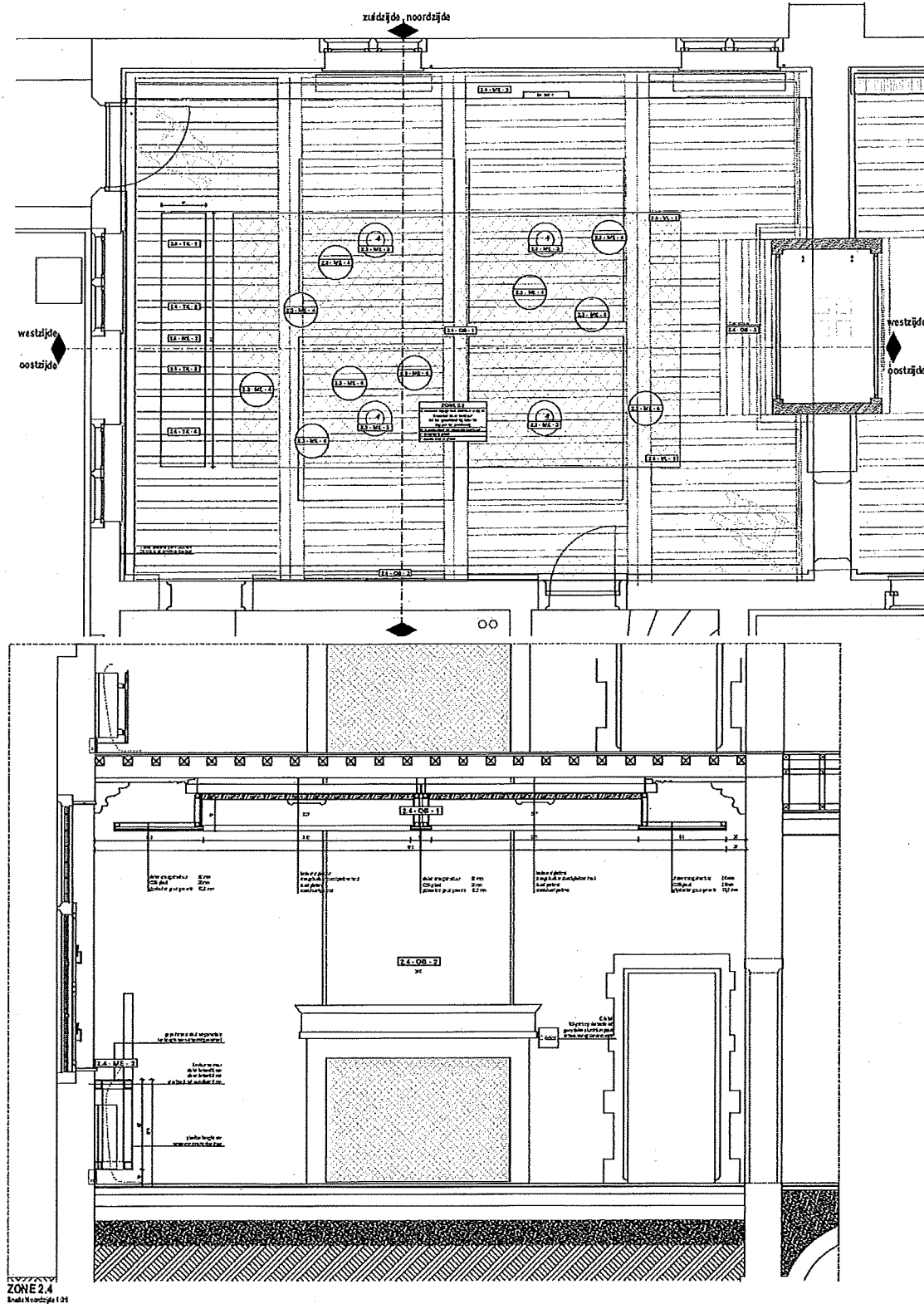
© *Christophe Gaeta*
© *dmvA Architect David Driesen – Architect Hans Lecompte*

Een tweede uiteindelijk ontwerp voorziet onder de 4 Ducci-cassettes en tondi ronde zitelementen die deels ook zorgen voor verlichting (dmv up-lighters) ervan. De grote tafel verschuift naar de rand van de zaal zodat de focus hoofdzakelijk ligt op de plafonds.

© Christophe Gaeta
 © dmVA Architect David Driesen – Architect Hans Lecompte

Integratie Ducci-elementen in het Museum Hof van Busleyden

Voorstel van aanpak 31 mei 2017

AGB Mechelen Actief in Cultuur – Museum Hof van Busleyden
 Kantooradres: Congres- en Erfgoedcentrum Lamot - Van Beethovenstraat 8-10 – 2800 Mechelen

Objecten in de zaal

- Ducci – plafondelementen (4 cassettes en tondi)
- Ducci-schouwmantel
- manuscripten van en briefwisseling tussen humanisten zoals H. Van Busleyden, Thomas More, Erasmus, ...
- portret van H. Van Busleyden (bruikleenaanvraag)
- enkele bouwfragmenten renaissancepaleizen Mechelen
- ...

Publieksbemiddeling (nog in uitwerking)

- audiogids in vijf talen
- zijdelingse projectie op kleine vitrines van de manuscripten
- touch screen voor verhaal renaissance architectuur (digitale visualisatie van de bouwgeschiedenis van het HvB)
- meertalige bezoekersgids
- A teksten (algemene introductie) en C+ teksten (meer uitgebreide object-gerelateerde informatie) in de zalen
- Begeleide bezoeken met gids

Klimaat

De Westvleugel van het Hof van Busleyden heeft de beste klimaatcondities van het hele gebouw (minimaal klasse B) met minimale schommelingen van temperatuur en relatieve vochtigheid. Door de glasramen en met bijkomende filters op de ramen wordt schade owv licht maximaal vermeden.
<http://www.depotwijzer.be/klimaatklassen>

2.2. Conservatie-restauratieproject

- In de eerste fase wordt niet het hele Ducci-plafond geïntegreerd in de museumopstelling. Naar analogie met het project Besloten Hofjes kan vanaf juli 2018 (na de openingsexpo) een restauratieproject opgezet bij voorkeur in het Hof van Busleyden namelijk in de kleine tentoonstellingszaal (nieuwbouw, niveau -1) waar zich eveneens het pop-up restauratieatelier van de Besloten Hofjes bevond (2015-2018). Dit heeft voordeel dat het Ducci-ensemble onder de aandacht wordt gebracht en gedegen onderzoek hieraan wordt gekoppeld. Afhankelijk van de conditie van de elementen kunnen conservatie of restauratie-ingrepen worden overwogen. Na voltooiing van deze ingrepen wordt een aangepaste museumopstelling bekeken waarbij het ensemble maximaal zal worden geïntegreerd.
Op welke wijze dit zal gebeuren is nog niet gekend. We willen daarin nog alle mogelijke opties openhouden maar wel garanties geven van een maximale integratie. Afhankelijk van hoe de museale werking evolueert, zou het een optie kunnen zijn na restauratie-conservatie bijvoorbeeld eerst een tentoonstelling over Ducci te maken vooraleer de elementen te integreren in de semipermanente opstelling. Bovendien willen steeds zoeken naar zinvolle verbindingen met de inhoudelijke werking van de participatieve ruimtes. We kunnen nu aan de ontwerpers niet de opdracht geven daarvoor al een plan uit te werken. Dat zal later gebeuren op basis van een scenario.
- Schouwelement: Dit wordt wel geïntegreerd in de zaal in functie van de opening van het museum in 2018. De conservatie-restauratie afhankelijk van conditierapport en voorstel van de restauratoren ivf maximaal behoud, invulling van de leemtes volgens huidige inzichten ivf optimale presentatie. Een eventuele behandeling wordt in 2017- voorjaar 2018 gerealiseerd.

2.3. Trapelementen

- De provincie Antwerpen beschouwt de trap en de plafondelementen als één onlosmakelijk geheel. De trapelementen die zich nu ook in depot bevinden, worden in depot genomen en er op termijn wordt een project opgezet waarbij deze bouwelementen digitaal worden opgemeten zodat een virtuele reconstructie mogelijk wordt. Deze informatie kan dan worden geïntegreerd in de publieksbemiddeling in de museumruimte waar het plafond wordt tentoongesteld. Uiteraard sluit dit niet uit dat in een latere fase de trap kan worden tentoongesteld in een tijdelijke opstelling. Op dit moment wordt de trap echter niet opgenomen in de semipermanente opstelling. Een museum opstelling is echter geen statisch gegeven.

3. Budget

Het AGB Mechelen Actief in Cultuur heeft in de begroting van 2017 een bedrag van 50.000 euro voorzien om de eerste onkosten voor demontage, transport, in depotname, verzekering en noodzakelijke conservatie-ingrepen te kunnen dragen.

Er worden offertes opgevraagd voor demontage en conservatie-ingrepen. Exacte kostprijs en timing van de demontage zijn nog niet gekend maar worden op korte termijn doorgegeven.

Mechelen, 31 mei 2017
Björn Siffer, voorzitter AGB MAC